

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №94
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«16» қыркүйекке 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «15» қыркүйек күні 21 сағаттан «16» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 15.09.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Сайлыбаева Л.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «16» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 13-18 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0 градус шамасында, күндіз 8-13 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 15-20 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыс, солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, күндіз екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 16-21 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 2 градус аяз-3 градус жылы, күндіз 8-13 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5 градус аяз, күндіз 5-10 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 16-21 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 16-21 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Күндіз жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз градус 14-19 жылы.
Өгем жотасы	Күндіз жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 20-25 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 22-27 жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 5 градус аяз, күндіз 7-12, кей жерлерде 2 градус жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен жел соғады 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 2 градус үсік, күндіз 10-15, кей жерлерде 18 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Түнде кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1,0-5,0 мм), күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм). Түнде кей жерлерде тұман. Жел солтүстік-батыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 2 градус үсік, күндіз 12-17, кей жерлерде 9 градус жылы.

2022 жылғы 15 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды: Кіші Алматы - Мыңжылқы Гб-де 1 см-ге; Есік өзені – Есік Гб-де 16 см-ге. Үлкен Алматы көлінің су деңгейі 2 см-ге көтерілді. Таулардағы температуралық фон 1°C -дан 10°C -ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 4100 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

1887 жылы Верный жер сілкінісі Проходной өзені алабында ауқымды селдің пайда болуына ғана алып келмеді, (моренаның сұйылуы орын алып, ол" ерекше жылдамдықпен " Үлкен Алматы өзенінің алқабына шығып, қалыңдығы 60 м-ге дейін, ені 300 м-ге дейін және ұзындығы шамамен 3 км және көлемі шамамен 54 млн м^3 шөкті), сонымен қатар

ол Көкшоқы және Ақжар деп атау алған екі ірі құламаның- бытыраңқы сел құраушы ошақтардың пайда болуына алып келді. Құлама массасының жалпы көлемі шамамен 50 млн м^3 құрады.

Көкшоқы жылғасының (Үлкен Алматы өзенінің сол саласы) су жинау аумағы шамамен $2,7 \text{ км}^2$, ұзындығы 2,8 км, орташа еңісі 12° , су жинау биіктігінің амплитудасы 1900-1300 м (жоғарғы суреті). Ақжар жылғасының (Ақсай өзенінің оң саласы) су жинау аумағы шамамен $1,7 \text{ км}^2$, ұзындығы - 1,5 км, орташа еңісі -15° , су жинау биіктігінің амплитудасы 1800-1400 м (төменгі сурет).

Бұл ошақтардың ерекшелігі теңіз деңгейінен су жинаудың салыстырмалы түрде төмен биіктігіне (нәтижесінде жылы кезеңнің ұзақтығы үлкен), үлкен көлбеулігіне және жеткілікті үлкен су жинау алаңына, сондай-ақ селдің қалыптасуына қатысатын борпылдақ тау жыныстарының қорына байланысты селдер мамырдан қыркүйекке дейін қалыптасады.

Осы ошақтардың маңында қолайлы климатқа байланысты жеміс беретін өсімдіктер (өрік, алма, жаңғақ, долана, итмұрын, шырғанақ және т.б.) өсіп, Алматы қаласының тұрғындарын қызықтырады. Жаңбыр кезінде сел ошағында болу өте қауіпті. Көкшоқы мен Ақжардағы селдің максималды шығыны $50 \text{ м}^3/\text{с}$ дейін жетеді.

Тауда жүргенде сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыздар.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "15" қыркүйекке

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 14.09	Мин. 15.09	08 ч. 15.09	День 14.09	Ночь 15.09	Ср. 14.09	08 ч. 15.09	Ср. 14.09	Макс. 14.09	08 ч. 15.09		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	9.0	0.8										*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			3.0			258	257	0.16	0.25	0.12	+1	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			6.0			605	604	0.35	0.41	0.30	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	12.0	1.0										*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			5.0			263	262	1.42	1.47	1.37	0	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			5.0			104	103				0	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			10.0			47	47	0.08	0.08	0.08	0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			6.0			186	186	1.29	1.29	1.29	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			6.0			244	244				0	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			5.1			310	310	1.88	1.88	1.88	0	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			1.2			266	266				0	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			2.0			70	70				0	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			7.0			271	270	1.22	1.27	1.17	-2	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			6.0			207	207	0.65	0.65	0.65	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			6.6			278	276	4.17	4.17	3.80	-2	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			4.0			92	91	0.25	0.24	0.24	-1	
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			6.0			186	194				+16	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			8.0			300	300				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	10.2	1.5	9.0			931	932				+2	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«16» қыркүйекке 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Маусымдық қар желісі жоқ. 3900 м биіктікте қар дақтары жатыр.
	Күнгеі Алатауы	Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Топырақтың ылғалдануы критериалды
	Теріскей Алатау	мәннен төмен. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Күндіз жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Түнде кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1,0-5,0 мм), күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.